

Ohjeet:

Sähköisessä kyselylomakkeessa voi liikkua edestakaisin painamalla Edellinen- tai Seuraava -painikkeita. Kysely on mahdollista lähettää vastaamatta kaikkiin kysymyksiin, mutta osa kysymyksistä on merkitty pakollisiksi. Mahdolliset kysymyksiin annetut perustelut huomioidaan vastauksia analysoitaessa. Kyselyssä on runsaasti vastaustilaa lausujien vapaamuotoisille kommenteille. Vastauksia on mahdollista muokata ennen kyselylomakkeen lähettämistä. Kyselyn voi tarvittaessa keskeyttää painamalla Keskeytä-painiketta ja jatkaa vastaamista myöhemmin. Keskeytä-painikkeesta kysely vie automaattisesti sivulle, jossa on linkki jatkettavaan kyselyyn. Sivulla voi myös lähettää linkin sähköpostiisi. Viimeisen kysymyksen lopussa on Yhteenvedo-painike, josta pääset tarkastelemaan laatimiasi vastauksia. Yhteenvedosivulta pääset muokkaamaan (Muokkaa vastauksia -painike) ja tulostamaan (Tulosta-painike) kyselyn. Tämän jälkeen kysely pitää vielä lähettää.

Vastauksien lähetys: Kun kyselyyn vastaaminen on valmis, paina kyselylomakkeen yhteenvedosivun lopussa olevaa Valmis-painiketta. Lähettämisen jälkeen kyselyvastausta ei ole enää mahdollista täydentää tai muokata.

Sähköpostin liitteenä on mukana tekstitiedostoversio, jota voi käyttää lausuntopyyntöä käsittelemisen helpottamiseksi. Toimielimen käsittelyssä voidaan noudattaa esimerkiksi menettelyä, jossa lausuntoa työstetään tekstitiedostomuotoisena ja käsittelyn lopuksi tekstitiedostoon laaditut vastaukset syötetään kyselyyn.

Lausunnot pyydetään toimittamaan sosiaali- ja terveysministeriöön 15.12.2017 klo 16.15 mennessä. Annetut vastaukset ovat julkisia. Lausuntoyhteenvedossa otetaan huomioon vain määräaikaan mennessä saapuneet lausunnot.

Sähköisen kyselyn Internet-osoite: <https://www.webropolsurveys.com/S/5BA5D60FC3D317A3.par>

Lisätietoja lausuntopyyntöstä antavat:

Osastopäällikkö ylijohdaja Kirsi Varhila, p. 02951 63338, s-posti kirsi.varhila@stm.fi
Hallitusneuvos Pirjo Kainulainen, p. 02951 63092, s-posti pirjo.kainulainen@stm.fi
Hallitusneuvos Pekka Järvinen, p. 02951 63367, s-posti pekka.jarvinen@stm.fi
Hallitussihteeri Maria Porko, p. 02951 63417, s-posti maria.porko@stm.fi

Kyselyn tekniseen toteutukseen liittyvät kysymykset:

Suunnittelija Henriikka Tammes, p. 02951 63182, s-posti henriikka.tammes@stm.fi
Projektisihteeri Jaana Aho, p. 02951 63395, s-posti jaana.aho@stm.fi
Osastosihteeri Maria Outinen, p. 02951 63589, s-posti maria.outinen@stm.fi

TAUSTATIEDOT

Vastaaajatahon virallinen nimi: Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
 Vastauksen kirjanneen henkilön nimi: kuntayhtymän johtaja Maire Ahopelto
 Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot: maire.ahopelto@kainuu.fi, puh. 044 777 3033
 Lausuntopyyntöä käsittelevä päivämäärä toimitelmässä: 29.11.2017
 Toimielimen nimi: yhtymähallitus

Onko vastaaja*

- kunta
- sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
- sairaanhoitopiiri
- maakunnan liitto
- muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoiminta-alue
- valtion viranomais
- järjestö
- yksityinen palveluntuottaja
- joku muu

Kysymykset

Kysymyksiä valinnanvapauslain tavoitteista

Kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen tavoitteena on kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä hillitä palveluista aiheutuvien kustannuksien kasvua 3 miljardilla eurolla vuoteen 2029 mennessä. Valinnanvapauslain tarkoituksena on edistää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia valita palveluntuottaja, parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua sekä vahvistaa palvelujärjestelmän kannusteita kustannusvaikuttavaan toimintaan ja jatkuvaan kehittämiseen.

1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnanvapauslaki ei merkittäväällä tavalla vähennä sosiaaliryhmien välisiä eroja sosiaali- ja terveyspalveluiden käytössä. Esimerkiksi ennaltaehkäisevät terveyspalvelut kohdentuvat lakiuudistuksen jälkeenkin eriarvoisesti, koska eroja on todennäköisesti edelleen esimerkiksi terveydenhuollon ja työterveyshuollon ennaltaehkäisevien terveyspalveluiden saannissa ja käyttömahdollisuuksissa (esim. erilaiset asiakasmaksut). Edelleen kaikkien pienituloisimmille

palveluiden saavutettavuuteen voi liittyä merkittäviä ongelmia (matkakulut, asiakasmaksut), joihin lakiuudistus ei merkittävästi vaikuta. Palveluiden fyysinen saavutettavuus voi parantua, mutta tämä todennäköisesti toteutuu vain kasvukeskuksissa. Syrjäseuduilla tilanne ei merkittävästi parane.

Valinnanvapaus voi lisätä palvelujen kysyntää etenkin lievien ja omahoidolla paranevien sairauksien suhteen eikä siten kavenna väestön terveys- ja hyvinvointieroja. Työterveys- ja opiskelijaterveydenhuollon piirissä jo olevien kirjautuminen sote-keskukseen ei paranna palvelujen yhdenvertaista saatavuutta eikä tuo terveyshyötyä tai kavenna terveys- ja hyvinvointieroja. Kaikilla asiakasryhmillä ei ole kykyä arvioida omaa palvelutarvettaan, verrata palvelutarjontaa ja hakeutua palveluihin, joten malli voi lisätä terveys- ja hyvinvointieroja.

2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin x
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Suunniteltu valinnanvapausmalli voi vaatia asiakkaalta aktiivisuutta, eikä se sovellu kaikille asiakasryhmille.

Valinnanvapauslain toteuttaminen ja toteutuminen on erittäin haasteellista Kainuun maakunnassa asukkaiden, asiakkaiden ja alueiden yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Pitkien etäisyyksien, harvan asutuksen ja vähenevän ja ikääntyvän väestörakenteen takia suuressa osassa Kainuuta valinnanvapauden edellyttämä vaihtoehtoinen palvelutarjonta ei kohtuullisella saavutettavuudella todennäköisesti toteudu. Lisäksi Kainuussa on pieni julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön suhteellinen määrä, vajetta henkilöstöresursseissa ja vähän sosiaali- ja terveydenhuollon yritystoimintaa.

Osin monimutkainen ja vaikeasti ymmärrettävä valinnanvapausjärjestelmä edellyttää kuntalaisille toimivaa ja järjestelmällistä palvelu- ja asiakasohjausta, joka tällä hetkellä toimii vain osin Kainuun sotessa (esim. vanhuspalvelut). Sosiaali- ja terveyskeskusten palveluohjaukseen voi liittyä merkittäviä taloudellisia intressiristiriitoja, mikäli sosiaali- ja terveyskeskus on yksityisen palveluntuottajan ylläpitämä (taloudellisen voiton tavoittelu ja omistajien varallisuuden maksimointi). Esitetty malli hajauttaa keskitettyä palvelunohjausta sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatiota.

Lakiluonnoksessa esitetty asiakkaan mahdollisuus valita palvelunsa mistä tahansa maakuntalaissa tarkoitettua maakunnasta voi vinouttaa palvelutarpeen arvioinnin ja palvelujen myöntämisen suhdetta, koska maakunnan liikelaitos arvioi palvelutarpeen liikelaitoksen tuotantovastuulla oleviin palveluihin ja asiakkaan asuinmaakunta vastaa hoidon ja palvelun kustannuksista. Pahimmillaan tämä antaa mahdollisuuden siihen, että asiakas hakeutuu sen liikelaitoksen asiakkaaksi, mistä hänelle löytyy mieleisin ratkaisu.

Yksilötason valintaan ja päätöksentekoon liittyy useita olennaisia ongelmia. Valinnanvapauden piirissä olevien palvelujen paikallinen ja alueellinen tarjonta sekä saavutettavuus vaihtelevat:

huomattavia eroja on maakuntien keskuskaupunkien ja pienten kuntien välillä. Kansalaisten tasa-arvon näkökulmasta valinnanvapauden osalta tulee säätää periaatteista, joilla korvataan palvelujen saavutettavuudesta aiheutuvat kustannukset. Yksilötason valinta ja päätöksenteko edellyttävät tietoisuutta saatavissa olevista palveluista ja yksilötason kykyä päätöksentekoon. Erityisryhmille on taattava samat valinnanvapaudet.

3. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiluonnoksen perusteella muodostuva palvelujärjestelmä on edelleen vaikeasti hahmotettava asiakkaan sekä sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmista. Asiakkaan tilanteesta riippuen valinnanvapauden mahdollisuudet ovat varsin laajat tai suppeat.

Periaatteellisella tasolla uudistus antaa riittävät mahdollisuudet, mutta käytännössä valinnanvapauden toteutuminen on ongelmallista ja asiakkaan mahdollisuudet hakeutua omaan tilanteeseen sopivaan palveluun vaihtelevat. Malli edellyttää asiakkailta kykyä arvioida omaa tilannetta, palveluntarvetta ja verrata erilaisia palveluvaihtoehtoja - kaikki asiakkaat eivät kykene tähän.

Pitkien etäisyyksien, suuren sairastavuuden ja ikääntyneen väestörakenteen takia suuressa osassa Kainuuta valinnanvapauden edellyttämä vaihtoehtoinen ja kilpaileva palvelutarjonta ei kohtuullisella saavutettavuudella todennäköisesti toteudu. Valinnanvapauden liittyvät mahdollisuudet keskittyvät todennäköisimmin vain maakuntakeskukseen (Kajaani), eikä palveluntuottajia ole pienemmissä kunnissa. Matkakustannusten korvaus vain lähimpään sosiaali- ja terveyskeskukseen asettaa kuntalaiset eriarvoiseen asemaan.

Asiakkaan on käytännössä mahdotonta tehdä asianmukainen valintapäätös ennen kuin hänellä on ajantasaista, luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa palveluntuottajista ja ammattihenkilöistä. Pelkkä rekisteritieto palveluntuottajista tai ammatinharjoittajista on riittämätön yksilötason päätöksentekoon. Vertailukelpoisuus tulisi toteutua yhdenmukaisin ja luotettavin kriteerein koko maassa, ei pelkästään maakunnissa.

Asiakkaan valintamahdollisuuden rajaaminen puoleen vuoteen on asiakkaan näkökulmasta ajallisesti hyvä, mutta palvelujärjestelmän näkökulmasta aivan liian lyhyt. Lakiin tulee tehdä muutos, että valittavan ajan tulee olla vuosi eikä puoli vuotta.

4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X

- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Laaja-alaisten palveluntarpeiden yhteensovittaminen edellyttää asiakkaan omaa toimijuutta, omaisten/läheisten tukea sekä viranomaisten yhteistyötä. Tämä on käytännössä erittäin haastava ja vaativa tehtävä. Erityisesti ikääntyneiden asiakkaiden kohdalla tarvitaan usein omaisten ja läheisten osallisuutta palvelukokonaisuuden rakentamisessa. Palvelujärjestelmältä iäkkäiden ihmisten asiakas- ja palveluohjaus edellyttää puolestaan monialaista osaamista ja tietotaitoa.

Lakiluonnoksen esitys neuvonnan irrottamisesta varsinaisesta asiakas- ja palveluohjauksesta on selkeässä ristiriidassa hallituksen I&O –kärkihankkeen tavoitteiden kanssa, jonka mukaan palveluohjauksessa keskeistä on ns. yhden luukun periaate. Asiakkaan ei tarvitse itse tietää mitä ja mistä palvelua haetaan, vaan yhteydenotto riittää. Asiakkaan palvelutarve selvitetään ja palvelutarve arvioidaan monialaisesti ja luotettavia menetelmiä käyttäen.

Laaja-alaisten palvelutarpeiden yhteensovittaminen edellyttää palveluiden (palveluketjut, -prosessit) integraatiota, mikä on annettu maakunnan tehtäväksi. Laaja-alaisten palvelukokonaisuuksien yhteensovittaminen asiakkaan näkökulmasta ei ole lakiluonnoksen rajausten näkökulmasta tarkoituksenmukainen, ks. henkilökohtaisen budjettiin liittyvät ongelmat (kuvattu tarkemmin kysymyksen 12 kohdassa).

Tietojen käytettävyyden osalta tulee olla toimivat tietojärjestelmäpalvelut, jotta ajantasainen asiakas- ja potilastieto on tarvittaessa käytettävissä eri toimijoilla. Valinnanvapauden käytännön toteutus lisää maakunnan järjestämis- ja valvontaosaamista, vaatii järjestämisoaamista sekä toimivia tietojärjestelmiä.

5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiluonnoksen perusteella muodostuva palvelujärjestelmä on edelleen vaikeasti hahmotettava asiakkaan sekä sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmista. Asiakkaan tilanteesta riippuen valinnanvapauden mahdollisuudet ovat varsin laajat tai suppeat.

Muutettuun lakiluonnokseen sisältyy edelleen rakenteellisia tekijöitä, jotka estävät tai vaikeuttavat integraatiota. Esimerkiksi järjestämisen ja tuottamisen erottaminen, monituottajamalli sekä palveluiden markkinaehtoinen järjestäminen eivät parhaalla mahdollisella tavalla tue integraatiota. Lakiluonnoksessa mainittujen integraatiota lisäävien säännösten käytännön toimeenpano on erittäin vaativa ja haasteellinen tehtävä. Koska palvelut hajautuvat usealle toimijalle, integraation toteutuminen erityisesti useita palveluita samanaikaisesti käytävällä potilaalla on ongelmallista.

Monituottajamalli on haaste horisontaaliselle ja vertikaaliselle integraatiolle ja se edellyttää mm. maakunnallista asiakasohjausyksikköä, jossa asiakkuus otetaan ns. hallintaan.

6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Muutettuun lakiluonnokseen sisältyy edelleen rakenteellisia tekijöitä, jotka estävät tai vaikeuttavat integraatiota. Esimerkiksi järjestämisen ja tuottamisen erottaminen, monituottajamalli sekä palveluiden markkinaehtoinen järjestäminen eivät parhaalla mahdollisella tavalla tue integraatiota. Lakiluonnoksessa mainittujen integraatiota lisäävien säännösten käytännön toimeenpano on erittäin vaativa ja haasteellinen tehtävä.

Maakunnilla on vain rajallinen oikeus päättää järjestämisvastuulle kuuluvien palveluiden tuottamisesta. Velvollisuus tarjota asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti laissa säädetyissä palveluissa ei ole tarkoituksenmukaista vaan asiakassetelin laajuus ja palvelut tulee päättää maakunnassa. Erityisesti järjestämislakiin sisältyy valtioneuvoston ja ministeriön laajoja ja tulkinnanvaraisia toimivaltuuksia ohjata maakunnan toimintaa ja päätöksentekoa.

Esitys vähentää hankintalain mukaista hankintamenettelyä maakunnissa, mutta lisää muita tehtäviä kuten suoran valinnan valvontaan, asiakasseteliin ja henkilökohtaiseen budjettiin liittyviä tehtäviä.

7. Edistääkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Uudistus pakottaa uudistumaan, mutta on epäselvää synnyttääkö tämä palveluinnovaatioita. Valinnanvapauslainsäädännössä ei tunnisteta riittävässä määrin digitaalisia palveluja (sähköinen asiointi) ja rakentuu liikaa nykyisille tavoille tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluja (esim. sosiaali- ja terveyskeskukset). Voiko suoran valinnan palvelut olla kokonaan digitaalisia – valinnanvapauslaki ei merkittävästi kannusta tähän.

Toimintatapojen muutoksia ja uusia palveluinnovaatioita on mahdollista kehittää myös kevyemmällä rakenteellisilla uudistuksilla, esim. pelkästään järjestämisvastuun kokoaminen maakunnalle.

Jatkossa tarvitaan selkeät tavoitteet, mittarit, yhteiset tunnusluvut ja indikaattorit, joilla voidaan arvioida sitä, ovatko palveluinnovaatiot kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaisia.

8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnalla ei ole merkittäviä kannustimia kustannusten kasvun hillintään, koska valtio rahoittaa maakuntien toiminnan täysimääräisesti. Edelleen suuri osa sosiaali- ja terveyspalveluiden tarveperustaisesta rahoituksesta on turvattu perustuslailla. Maakuntien välille muodostuu todennäköisesti eroja myös asiakasmaksujen määräytymiseen, koska asiakasmaksut eivät vaikuta valtion rahoitukseen. Koska maakunnalle ei tule verotusoikeutta, eivät mahdolliset maakunnan toiminnan kustannussäästöt suoraan hyödytä maakunnan asukkaita verotuksen kautta.

Lakiluonnokseen sisältyy edelleen taloudellisia kustannuksia lisääviä tekijöitä, kuten työterveyshuollon sekä opiskelijaterveydenhuollon piirissä jo olevien kuntalaisten ottaminen mukaan kapitaatiokorvauksen piiriin. Kustannusten kasvua voi sisältyä myös henkilökohtaisen budjetin sekä asiakassetelien laajaan käyttöönottoon.

Valinnanvapauslaki toteutuessaan nykymuodossa kasvattaisi merkittävästi taloudellisia kustannuksia. Valinnanvapauden toteuttaminen vaikeuttaa maakunnan, sen liikelaitoksen ja sote-keskusten talousarvioiden laadintaa ja niiden toiminnan ennakoitavuutta. Tämä voi vaarantaa maakunnan taloudellisen toiminnan ja käynnistää rahoituslaissa mainitun arviointimenettelyn (valtionavustuksen myöntäminen käynnistää aina menettelyn).

Valinnanvapauslain esitys on monimutkainen ja vaikeaselkoinen. Lakiesityksen pohjalta on vaikeaa hahmottaa kaikkia niitä mahdollisia muutoksia, jotka lakiluonnokseen sisältyy.

Valinnanvapauslakiluonnokseen sisältyy uhka lisätä resursointia, koska maakunta joutuu varautumaan siihen, että markkinat eivät toimi. Maakunnalle jää viimesijainen vastuu asiakkaiden palveluiden järjestämisestä keskeytyksettä esimerkiksi tilanteessa, jossa suoran valinnan palvelujen tuottaminen päättyy. Valinnanvapauden käyttö esimerkiksi suun terveydenhuollon palveluiden osalta voi siirtää kustannuksia siten, että palvelun tällä hetkellä itsensä maksavilta asiakkailta siirtyy kustannuksia maakunnan kustannukseksi. Valinnanvapaus voi lisätä palvelujen kysyntää ja siten lisätä kustannuksia. Työterveyshuollossa ja opiskelijaterveydenhuollossa voi olla sote-keskusten kanssa päällekkäistä palvelutuotantoa, mikä lisää kustannuksia.

Lisäksi kilpailu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuuksista voi aiheuttaa kohoavia kustannuksia sekä yksityisessä että julkisessa palveluntuotannossa. Julkinen sektori ei pysty sopeuttamaan tarjontaansa kysyntään (mahdollinen ylitarjonta) nopealla aikavälillä.

Valinnanvapauslaki vaikuttaa merkittäväällä tavalla maakunnan palveluiden organisointiin, hallintoon ja johtamiseen. Asiakassetelien ja henkilökohtaisen budjetoinnin toteuttaminen käytännössä voi kaventaa maakunnan vaikutus- ja päätösvaltaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisessä. Valinnanvapausmallin henkilökohtainen budjetointi lisää kustannusten

nousun riskejä. Hallinto- ja valvontatehtävien lisääntyminen kasvattaa kustannuksia samoin kuin esimerkiksi tieto- yms. järjestelmien hankinta ja perustaminen.

Keskeisiä haasteita ovat 1) markkinoiden toimivuus eli palveluntarjoajia tulisi olla riittävä määrä, 2) markkinoiden eriarvoistuminen eli jakautuminen hyväosaisten ja heikompien markkinoihin sekä 3) kilpailumekanismien ja keskinäisen kilpailun toimivuus eli riittävästi riippumattomia palveluiden tuottajia. Kainuun maakunnassa nämä haasteet toteutuvat eri tavoin kuntien ja alueiden välillä. Maakunnan vaikutuskeinot markkinoiden eriarvoistumiseen voivat olla vähäiset.

Kysymyksiä lakiluonnoksen yksityiskohdista

9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista.

9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Haastavia ovat tilanteet, joissa esimerkiksi yritys luopuu suoran valinnan palvelujen tuottamisesta ja maakunnan liikelaitoksen sote-keskuksen tulee ottaa vastuu palveluiden tuottamisesta. Myös asiakasmäärien mahdolliset muutokset puolen vuoden välein tuo merkittäviä haasteita.

9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

- a. liian laaja X
- b. sopiva
- c. liian suppea

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiluonnoksessa termi sosiaali- ja terveyskeskus on harhaanjohtava, koska sosiaalihuollon näkökulmasta palveluna on käytännössä saatavilla vain yleinen ohjaus ja neuvonta ilman varsinaista päätöksentekoa. Käytännössä palveluvalikoima sosiaali- ja terveyskeskuksessa on terveydenhuoltoa.

Suoran valinnanvapauden palvelut voivat lisätä kilpailua sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä, millä voi korottaa henkilöstön palkkakustannuksia. Edelleen ammattihenkilöiden saatavuuden heikentyminen voi vaarantaa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisen asianmukaisesti

9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

- a. liian laaja
- b. sopiva X
- c. liian suppea

Vapaamuotoiset huomiot

Suunhoidon palvelut ovat nykyisen toiminnan laajuisia..

9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

Lakiluonnos siirtää palvelukokonaisuuksien ja asiakkaiden palveluketjujen määrittelyvastuun maakunnille, mutta säännösvaltaa jätetään valtioneuvoston asetukselle. Hyvää lainvalmistelua olisi, että valtioneuvoston asetus tältä osin säädettäisiin yhtä aikaa valinnanvapauslain kanssa.

Muutos edellyttää maakunnilta merkittävää järjestämisosaamista. Henkilöstön osalta riski on, että maakunta päättää olla itse tuottamatta joitakin palveluja, jos markkinoilla on riittävästi yksityisiä toimijoita. Tämä voi vaikuttaa merkittävästi henkilöstön asemaan lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.

Maakunta ei voi merkittävässä määrin vaikuttaa suoran valinnan palveluiden volyymiin, mutta viimesijainen vastuu kuitenkin kuuluu maakunnalle.

9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

32T

9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnan liikelaitoksella on oltava sosiaalihuollon resurssia muodostaa ryhmä, joka työskentelee kaikkien maakunnan alueen sote-keskusten yhteydessä.

10. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos.

10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Tämä pykälä itsessään ei lisää asiakkaan tietoutta päätöksentekoon eikä siihen liittyvään arviointiin.

10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnan mahdollisuus toteutuu, jos asiakas saa tarpeeksi tietoa ja kykenee tekemään päätöksiä.

11. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä.

11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

- a. liian laaja X
- b. sopiva
- c. liian suppea

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnan harkintavaltaa on rajattu liikaa sen suhteen, missä laajuudessa asiakassetelit ovat käytössä. Pykälässä mainittuihin käytön rajoituksiin sisältyy monia käytännöllisiä ongelmia.

Lakiluonnoksen tarkoitus on avata kattavasti sosiaali- ja terveydenhuollon erilaisia pykälässä säädettyjä palveluita. Asiakassetelien laajentamiseen liittyy hyötyjä, haittoja ja käytännön ongelmia. On todennäköistä, että asiakassetelien avullakaan maaseudulla ei välttämättä synny toimivia markkinoita, jossa olisi suuri määrä toisistaan riippumattomia, kilpailevia tarjoajia. Toisaalta suuri määrä toimijoita voi entisestään vaikeuttaa integroitujen palvelukokonaisuuksien hallintaa – esimerkiksi varautumisvelvoitteista huolehtimista. Kuvatunlaisen palvelujärjestelmän luominen ja ylläpitäminen aiheuttavat merkittäviä transaktio-kustannuksia maakunnalle.

Lain pitäisi ennen kaikkea mahdollistaa, ei pakottaa asiakassetelien laajentamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Asiakaseteleitä koskeva sääntely voi kannustaa yli- tai kilpavarusteluun sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

Maakunnan harkintavaltaa on rajattu liikaa sen suhteen, missä laajuudessa asiakassetelit ovat käytössä, mikä on ongelmallista maakunnan itsehallinnon kannalta. Polikliinisesti toteutettavien kirurgisten toimenpiteiden ja kiireettömän leikkaustoiminnan osalta voi vaarantaa mm. maakunnan oman liikelaitoksen päivystystoiminnan resurssien näkökulmasta.

11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunta voi rajata asiakassetelin käyttöönoton laajuutta, jos se on välttämätöntä toimivuuden ja kustannustehokkuuden perusteella. Maakunta ei voi ottaa asiakasseteliä käyttöön palveluissa, joissa käyttö vaarantaa liikelaitoksen lakisääteisten tehtävien suorittamisen.

11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnan harkintavaltaa on rajattu liikaa sen suhteen, missä laajuudessa asiakassetelit ovat käytössä. Maakunnalla tulisi olla enemmän harkintavaltaa erityisesti polikliinisten toteutettavien kirurgisten toimenpiteiden sekä kiireettömän leikkaustoiminnan osalta, mitkä olennaisesti kytkeytyvät alueelliseen erikoissairaanhoidon ja päivystystoiminnan toteuttamiseen.

11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot
32T

11e. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämismääräysten toteuttamisen näkökulmasta?

- a. kyllä
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

12. **Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin** henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiluonnos lähtee siitä, että henkilökohtaisella budjetilla hankittavat palvelut ovat maakunnan liikelaitoksen järjestämismääräysten kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Toisaalta henkilökohtainen budjetti korostaa asiakkaan omien tarpeiden ja tavoitteiden pohjalta rakentuvaa asiakassuunnitelmaa. Henkilökohtainen budjetti koskee luonnoksen mukaan varsin haavoittuvia asiakasryhmiä. Käytännössä voi syntyä tilanteita, joissa asiakas tai hänen omaisen saattaa kokea etunsa mukaiseksi sellaisen palvelun, mikä asiantuntijan mukaan ei ole hänelle hyväksi tai päinvastoin.

13. **Lakiluonnoksen 7 luvussa** säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Matalan kynnyksen neuvontapisteet ovat lakiluonnoksen mukaan keskittymässä sote - keskuksiin, jossa laaditaan mahdollinen asiakassuunnitelma. Kuitenkin palvelutarpeen arviointi ja palvelupäätökset sekä asiakassuunnitelma ja oman työntekijän nimeäminen tapahtuvat maakunnan liikelaitoksen toimesta silloin, kun palvelujen tarve kattaa maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulle kuuluvia palveluja. Käytännössä tämän kaltainen toiminta hajottaa keskitetyn asiakas- ja palveluohjaustoiminnan eikä ole näin ollen kaikissa tilanteissa asiakkaan edun mukaista.

14. **Lakiluonnoksen 8 luvussa** säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä.

14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

32T

14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen.

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lähtökohtaisesti lakiluonnoksessa esitetyt maakunnan asettamat ehdot palveluntuottajille ovat hyvin pitkälti sen suuntaisia, jotka ovat käytössä alueilla jo tällä hetkellä, kun palveluja hankitaan yksityisiltä palveluntuottajilta.

14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksentavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

32T

15. **Lakiluonnoksen 9 luvussa** säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksentavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

32T

16. **Lakiluonnoksen 10 luvussa** säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista.

16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kapitaatiota painottava korvausmalli sisältää useita ongelmia. Se voi kannustaa alitarjontaan, kustannusten ja potilaan palveluvastuun siirtoon sekä asiakasvalintaan (kerman kuorinta).

16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin

- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa X

Vapaamuotoiset huomiot
32T

16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Julkinen sote-keskus ei voi valita potilaitaan/asiakkaitaan ja kuitenkin yksityiselle sote-keskukselle varataan oikeus tuottaa vain tiettyjä palveluita, joita se itse parhaaksi näkee – ei tasa-arvoista.

Täysin tasavertaisia toimintaedellytyksiä ei näillä säännöksillä saada, koska maakunnan liikelaitokseen ja yritysmuotoisiin toimijoihin kohdistuvat säädöspohjaiset velvoitteet ovat erilaiset.

17. **Lakiluonnoksen 12 luvussa** säädettäisiin lain voimaantulosta.

17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot
32T

17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot
32T

17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot
32T

17d. Turvaako esitys sosiaali- ja terveystalouden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

- a. kyllä X
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Yksityisille tuottajille on annettu liikaakin valtaa itsenäiseen päätöksentekoon, mm valta päättää erikoistumisesta vain tietynlaisten palvelujen tarjoamiseen, joka julkisen palveluntuottajan näkökulmasta luo epätasa-arvoisuutta.

17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

77 §: Esityksessä mainitaan, että asiakkaan valinnanvapauden toteuttamiseksi on valtakunnalliset tiedonhallintapalvelut ja että kaikkien kyseisessä laissa tarkoitettujen palveluntuottajien on käytettävä näitä tiedonhallintapalveluja. Säännösesityksessä mainitut ehdot ovat erittäin vaativia käytännössä toteutettaviksi.

On epäselvää, täyttävätkö pienet toimijat tiedonhallintapalveluiden vaatimukset ja minkälaisia taloudellisia kustannuksia palveluntuottajille aiheutuu tiedonhallintapalveluiden käyttämisestä.

18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

- a. kyllä

- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Uudistuksen taloudellisia vaikutuksia ei ole arvioitu eikä tiedossa riittävästi. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tarjonta lisää kysyntää kuten valinnanvapauspiloteissa on todettu. Tämä ei vähennä kustannuksia vaan voi lisätä niitä. Sote- uudistuksen säästöt ja taloudelliset tavoitteet eivät toteudu vaan kustannukset tulevat kasvamaan. Valinnanvapauden vaikutus kasvattaa terveys- ja hyvinvointieroja on todennäköistä, koska kaikki, etenkin heikommassa asemassa olevat, eivät voi, kykene tai ei ole mahdollista käyttää valinnanvapautta.

19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Hallinnollisesti uudistus on erittäin suuri, mikä osaltaan vaatii merkittävää työpanosta.

Valinnanvapaus voi johtaa sosiaali- ja terveyspalvelujen nykyisten palveluketjujen hajaantumisen (disintegraation) ja sen seurauksena kustannusten nousuun ja palvelujen heikentymiseen Kainuun alueella.

Osin monimutkainen ja vaikeasti ymmärrettävä valinnanvapausjärjestelmä edellyttää kuntalaisille toimivaa ja järjestelmällistä palvelu- ja asiakasohjausta, joka tällä hetkellä toimii keskitetysti vain osin Kainuun sotessa (esim. vanhuspalvelut). Lakiluonnoksessa esitetty keskitetty palveluohjausmalli pirstaloituu, eikä siltä osin palvele asiakkaan palvelukokonaisuuden hallintaa sekä palveluohjauksen toteutusta ns. yhden luukun periaatteella.

20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta

Iso muutos nykyiseen toimintamalliin on se, jos asiakas (vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain mukainen) voi itse valita taksin, jonka kyydillä käy asioilla tai virkistäytymässä. Uusi liikennepalvelulaki toisaalta tulee vähentämään taksipalveluita syrjäseuduilla.

76 §: Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakirjojen rekisterinpitäjyyden vastuutaso muuttuu. Se, että palveluntuottajien on käytettävä valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluita ja näihin palveluihin perustuvat asiakas- ja potilastiedot tallennetaan maakunnan asiakas- ja potilasrekisteriin, on iso muutos, koska nykyisin tallennukset tehdään rekisterinpitäjittäin. Tosin Kainuun sotelle edellä mainittu muutos ei ole kovin suuri, koska kuntayhtymän asiakas- ja potilastiedot on tallennettu jo nyt Kanta-arkistoon yhden rekisterinpitäjän, Kainuun soten alle. Sosiaalihuollon asiakastietojen tallentaminen Kanta-arkistoon esitettyssä aikataulussa on haasteellista.

77 §: Esityksessä mainitaan, että asiakkaan valinnanvapauden toteuttamiseksi on valtakunnalliset tiedonhallintapalvelut ja että kaikkien kyseisessä laissa tarkoitettujen palveluntuottajien on käytettävä näitä tiedonhallintapalveluja. Säännösesityksessä mainitut ehdot ovat erittäin vaativia käytännössä toteutettaviksi.

Tietohallinto- ja ICT-toimintojen kannalta valinnanvapaus vaikuttaa lähinnä asiakas- ja potilastietojärjestelmien toteutukseen, eli miten asiakkaan tiedot saadaan liikkumaan jouhevasti julkisten ja yksityisten sote-toimijoiden välillä. Tähän liittyy myös tiedolla johtaminen, eli miten asiakkaista saadaan vertailukelpoista kustannus- ja suoritemääräperusteista tietoa maakunnan / valtakunnan tasolla. Käynnissä oleva UNA-hanke pyrkii osaltaan ratkaisemaan edellä mainittuja haasteita

Maakunnalle jää viimesijainen vastuu asiakkaiden palveluiden järjestämisestä keskeytyksellä esimerkiksi tilanteessa, jossa suoran valinnan palvelujen tuottaminen päättyy. Tämä aiheuttaa ongelmia ja kustannuksia maakunnan toiminnan ja talouden ennakkointiin.

Suoran valinnanvapauden palvelut lisäävät kilpailua sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä, mikä aiheuttaa henkilöstön palkkakustannusten korotuspaineita ja voi vaarantaa maakunnan vastuulle jäävän päivystystoiminnan asianmukaiseen järjestämiseen tarvittavan ammattihenkilöiden saatavuuden.

Lisäksi suoran valinnan palveluissa esitetty vaade järjestää sote-keskuksessa useiden eri erikoislääkäreiden vastaanottopalveluja aiheuttaa todennäköisesti maakunnalle varsin suuren haasteen käytännön toteutuksen kannalta. Erikoislääkäreiden määrä ei valitettavasti lisääny pelkästään lainsäädäntöä muuttamalla. Tarve erikoissairaanhoidon palveluihin sote - keskuksiin tulee perustua asiakkaiden tarpeisiin ja volyymeihin eikä lakiin.

21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen 13 § valinnanvapautta koskevat rajoitukset

Selkeyden vuoksi esitetään, että äitiys- ja lastenneuvolapalvelut rajataan valinnanvapauden ulkopuolelle (terveydenhuoltolaki 1326/2010, 15 §). Perusteita ovat muun muassa asiakasprosessien jatkuvuuden turvaaminen neuvolapalveluissa ja neuvolapalveluiden kiinteä yhteys perhekeskustoimintamalliin (mm. LAPE-kärkihanke).

Esitetään muutettavaksi muotoon: ”Oikeus valita maakunnan liikelaitos ja sen palveluyksikkö ei koske terveydenhuoltolain 15, 16 ja 17 §:ssä säädettyjä **neuvolapalveluja**, kouluterveydenhuoltoa ja opiskeluterveydenhuoltoa eikä lastensuojelulaissa tarkoitettua lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua.”

Laista poistetaan: asiakasseteli on tarjottava ja kohta sote -keskuksissa tulee tarjota erikoissairaanhoidon sanoilla voidaan tarjota asiakkaiden tarpeisiin perustuen.

§ 20: Lakiin pitää tehdä muutos, että asiakkaan valinta tehdään kerran vuodessa, eikä puoleksi vuodeksi kerrallaan.